

YENİLENEBİLİR İZİN SÜREÇLERİNİN KISALTILMASINDA AVRUPA VE ABD'DE YENİ YAKLAŞIMLAR

Barış Sanlı¹

Özet

Bu makalede, izinlerin bir maliyet olduğu ve yüksek faiz oranları ile özellikle gelişmekte olan ülkelerde de yenilenebilir yatırımlarına büyük bir faiz yükü eklediği, projeleri geciktirdiği anlatılmaktadır. COP28'deki yenilenebilir kapasitesini 3 misline çıkarma hedefleri ile birleşince gelişmiş ekonomilerde bir izin basitleştirme, sadeleştirme ve muafiyet artışı gözlendiği örneklendirilmektedir. Proje maliyet ve sürelerinin düşmesi, ulusal ekonomilerin rekabetçiliği için önemlidir. Geciken projeler, üç misli hedefini imkansız hale getireceği gibi, emisyon değerlerinin zamanında düşürülebilmesi Türkiye'nin ticaretinde de yüksek maliyetlere sebep olabilecektir. Bu kapsamda, gerek elektrik bağlantı, gerek proje izinleri anlamındaki son gelişmeler bu makalenin konusudur. Tartışma kısmında ise AB ile mevzuatsal uyum kapsamında Türkiye için de uygulanması tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yenilenebilir Enerji Kaynakları, Düzenleme, İzin, Güneş, Rüzgar, Renewable Energy Sources, Regulation, Permitting, Solar, Wind

Giriş

Küresel iklim hedefleri kapsamında COP28 taahhütleri ile, mevcut yenilenebilir yatırımlarını 3 misline çıkarma hedefleri konuldu. Bu hedeflere ulaşmak için gerekli teknoloji(panel, pil, türbin) maliyetleri düşerken, artan düzenlemelerden dolayı proje maliyetleri ve süreleri artmaktadır. Özellikle son dönemdeki yüksek faiz oranları ve bu oranlar ile borç bulmak zorunda olan ülkelerde bugünkü maliyetin 1 birim artması 12-14 yılda 3 birim faiz yükü demektir.

Eğer yenilenebilir enerji yatırımları hızlandırılmazsa, ülkeler karbon düzenlemelerine, yaptırımlara ve artan tüketici fiyatlarına maruz kalabilirler. Bu sebeple bir çok OECD ülkesi 2022 sonrasında hızla bürokratik süreçleri azaltmaya, muafiyetler getirmeye başlamıştır.

Elektrik piyasalarının serbestleşmesinde tek nokta izin ve basit izin süreçlerinden, mahkeme kararları ve diğer Bakanlıkların düzenlemeleri ile çok noktalı çok izinli bir noktaya gidilmiştir. Avrupa Birliği 2023 yılı düzenlemeleri ile yenilenebilirde tekrar tek nokta kontak yükümlülüğü önermektedir.

AB ile harmonize olduğunu düşündüğümüz Türkiye mevzuatında ise 2022-23 Avrupa Birliği düzenlemeleri yer bulmadığı gibi yenilenebilir yatırımcı derneği olan STK'lar tarafından da talep edilmemiştir. Bu konu da tartışmaya değerdir.

Bu makalede kısaca bu gelişmeler değerlendirilerek, son kısımdaki tartışma kısmında bir özetleme yapılacaktır.

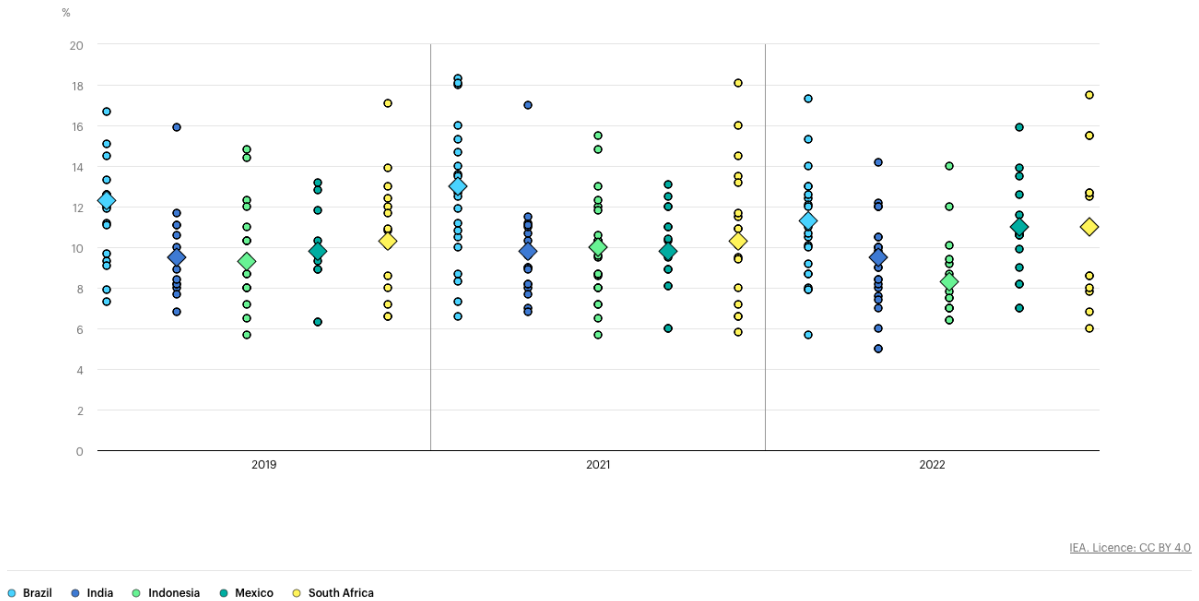
Düzenleme ile Faiz Yükü

¹ Barış Sanlı, EMO üyesi, barissanli2@gmail.com

Küresel emisyonların ve bunların sebep olduğu iklim değişikliğinin azaltılması için yenilenebilir kaynakların payının artırılması çok önemlidir. Birleşik Arap Emirliklerinde yapılan COP28 toplantısında bir çok ülke “Küresel Yenilenebilir ve Enerji Verimliliği Taahhütüne”² imza attı. Bu taahhüt kapsamında küresel yenilenebilir kapasitesinin 2030 yılına kadar en az 11,000 GW’a çıkarılması hedeflenmektedir.

Güneş ve rüzgardan elektrik üretiminde elektrik üretimi için yakıt maliyeti yoktur. Ama yatırım, işletme ve uyum maliyetleri uzun dönemli maliyetleri belirlemektedir. Bu maliyetleri belirleyen temel unsurlar da düzenleme, finansman ve malzeme maliyetleridir. Örneğin izinler için yapılacak çalışmalar, beklentiler, daha fazla kurumdan izin alınması gibi süreçler yenilenebilir teknolojilerini daha da pahalı hale getirmektedir. Diğer taraftan COP28 kapsamında, bugünkü yenilenebilir yatırım hızının artırılması için hem izin süreçlerinin hem de maliyetlerin düşürülmesi gerekmektedir.

Örneğin Türkiye gibi yabancı para cinsinden kredilerde faizlerin yüksek olduğu Brezilya, Hindistan, Meksika gibi gelişen ülkelerde %10 ve üzeri faiz oranları³, bugün 1 birim olan yatırım maliyetini 7 yılda 2, 14 yılda da 4 misline katlamaktadır. Kısaca bugün 1 milyar \$’lık yenilenebilir yatırımı için gelişmekte olan ülkeler 14 yılda 4 milyar \$ ödemek zorunda kalacaktır. Bu rakamı yenilenebilirin 3 misline çıkarılması hedefine göre 3 ile çarptığımızda ise, hedefin gelişmekte olan ülkeler için borç yükünü de çok yükselteceği görülebilir. Bunun izin süreleri ile uzaması, finansman yükü olarak 3 misli etki yapacaktır.



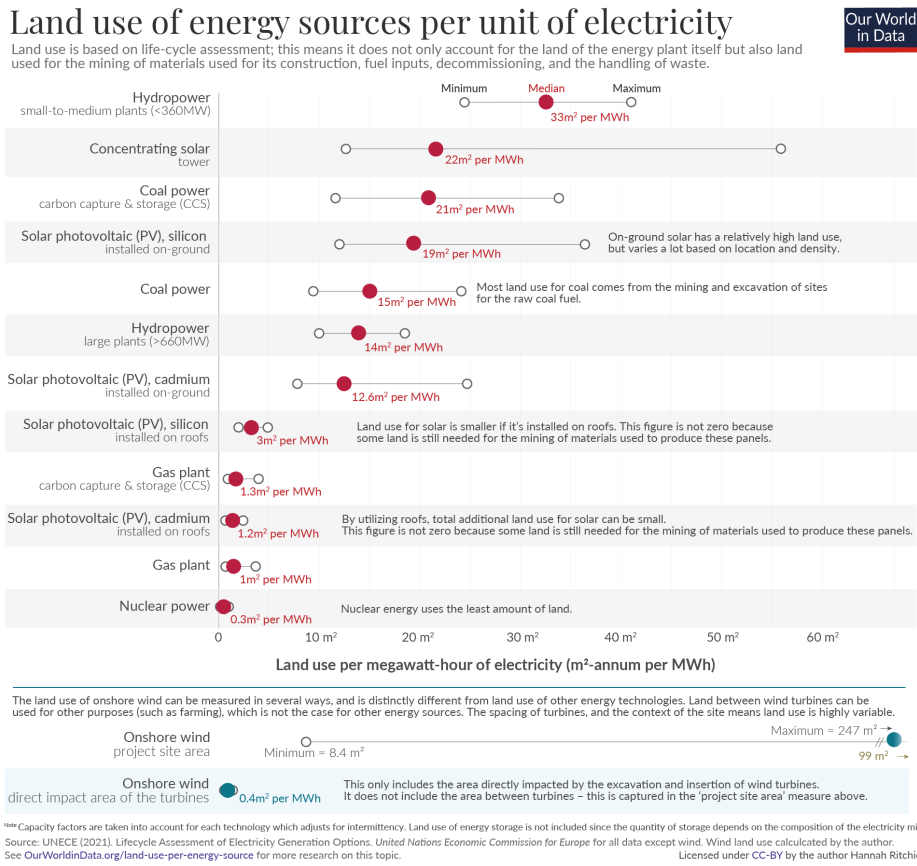
Şekil 1 - Gelişmekte Olan Ülkelerde Güneş Projelerinde Faiz Oranları (IEA)

² COP28 Yenilenebilir ve Enerji Verimliliği Taahhütü, 2023, <https://www.cop28.com/en/global-renewables-and-energy-efficiency-pledge>

³ Cost of Capital Observatory, IEA, <https://www.iea.org/reports/cost-of-capital-observatory/dashboard-2>

Fakat benzer durum, izin sürelerinin artması ve yüksek faizler Avrupa ve Amerika'da da önemli bir sorundur. Bunun sonucunda örneğin rüzgar maliyetleri de artmış, İngiltere'de açık deniz rüzgar için maksimum fiyatlar arttırılmıştır⁴.

Dünyada yenilenebilirin hızlı artması gerekliliği, taahhütler ile daha çok yenilenebilir yatırımı olacaktır. Fakat MW veya MWh enerji için yenilenebilirde gereken arazi miktarı da geleneksel yakıtlara göre çok daha yüksek olacaktır⁵. Ortalama gaz santrali üretimine göre güneş santralleri 15 kat daha fazla arazi gerektirmektedir. Ayrıca her biri için yapılacak iletim/dağıtım hatları ile, yenilenebilir hedeflerinin çevresel etkisi çok daha yüksek olabilir. Bu sebeple, daha fazla toplumsal itiraz, dava süreçleri ve yeni düzenlemeler görülebilir. Sonucunda bugün öngörülen maliyetler teknoloji ile düşse de, proje maliyeti olarak yükselmeye devam edebilir.



Şekil 2 - Birim elektrik için arazi kullanımı (Our World in Data)

Benzer şekilde bu tesislerin yaygınlaşması ile daha önce çok da dikkat çekmeyen düzenlemeler yatırımların ciddi şekilde durması/aksamasına ve maliyet artışlarına sebep olabilmektedir.

ABD özelinde çok verilen bir örnekte, daha çok düzenleme yapan Kaliforniya eyaleti ile Teksas eyaleti arasındaki farklardır⁶. Daha çok düzenlemenin olduğu Kaliforniya'daki elektrik fiyatları Teksas neredeyse 2.5 katıdır. Tek sebep düzenleme olmamakla birlikte, bir petrol

⁴ Boost for Offshore Wind as Government Raises Maximum Prices in Renewable Energy Auction, Gov.uk, <https://www.gov.uk/government/news/boost-for-offshore-wind-as-government-raises-maximum-prices-in-renewable-energy-auction>

⁵ Land Use Per Energy Source, Our World in Data, <https://ourworldindata.org/land-use-per-energy-source>

⁶ Enerji İstatistik Notu 44: Düzenleme mi Düzenlememeli mi? Teksas ve Kaliforniya Örneği, Barış Sanlı, <https://barissanli.com/calismalar/2024/20241128-ein44-cavstx.pdf>

eyaleti olan Teksas'te hem en yüksek yenilenebilir gelişimlerinden birinin olması hem de bunun düşük elektrik fiyatları ile yapılması, düzenleme maliyetlerinin etkisini de düşündürmektedir.

	<i>Kaliforniya</i>	<i>Teksas</i>	
<i>GSYİH</i>	3.9	2.7	trilyon \$
<i>Nüfus</i>	39	30.5	milyon
<i>Üretim</i>	216	547	TWh
<i>Kapasite</i>	90,374.9	155,009.7	MW
<i>Pil</i>	7,984.6	3,793.6	MW
<i>Doğalgaz</i>	36,169.8	72,105.4	MW
<i>Nükleer</i>	2,240.0	4,980.0	MW
<i>Güneş</i>	19,775.1	15,006.2	MW
<i>Rüzgar</i>	6,284.2	40,327.1	MW
<i>Bağlantı Bekleyen</i>	532,000	269,200	MW ⁷
<i>Proje Tamamlama</i>	%12	%30	2000-2018 başvuruları
<i>Elektrik fiyatı</i>	24.87	10.04	Cent/kWh

Tablo 1 - Kaliforniya ve Teksas Kıyaslaması

Düzenlemenin yoğun olduğu ülkelerde, genelde pek de önemsenmeyen düzenlemeler bile bir anda kısıt oluşturabilmektedir. Örneğin Almanya'da devletin sahip olduğu otoban işletmecisi Autobahn GmbH, her hangi bir gerekçelendirmeye ihtiyaç duymadan, büyük rüzgar türbin parçalarının taşınması izinlerini reddetmiştir⁸. Alman rüzgar enerji sanayisi birliği başkanı bunu “yenilenebilir artışına bir sabotaj” olarak değerlendirmiştir. İlgili dönemde 20,000 ulaştırma izninin beklediği ve izinlerin 2-14 hafta sürdüğü de belirtilmiştir. Oysa, Almanya'nın rüzgar hedeflerine ulaşması için yılda 30,000 izne ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu konudaki ilginç yaklaşımlardan biri de rüzgar ekipman üreticisi Vestas'ın “Bürokratlar dünyayı korumak için izinleri hızlandırmalıdır” manifestosudur⁹. 2030 hedefi için yılda 390 GW yeni rüzgar kurulumu gerekmektedir. Bu rakam 2021'de 94 GW olarak bildirilmektedir.

Fakat iyi örnekler kısmında, kısaltılan süreler artan dijitalleşme ile Polonya yer almaktadır. Polonya'da konut güneş PV mikro kurulumlarında hızlı izin ve dijital süreçler ile 2019'dan 2023'e kurulumlar 25 kat, kurulu güç ise 36 kat artmıştır¹⁰. “Benim Elektrikğim” programında, haneler dijital sistem ile basit belgeler ile kendi tüketimleri için güneşe başvurabiliyorlar¹¹.

⁷ Queued Up, Berkeler Lab, Lawrence Berkeley National Laboratory, https://emp.lbl.gov/sites/default/files/2024-04/Queued%20Up%202024%20Edition_R2.pdf (sayfa 9)

⁸ German wind industry decries “sabotage” of turbine rollout by Autobahn operator, Clean Energy Wire, <https://www.cleanenergywire.org/news/german-wind-industry-decries-sabotage-turbine-rollout-autobahn-operator>

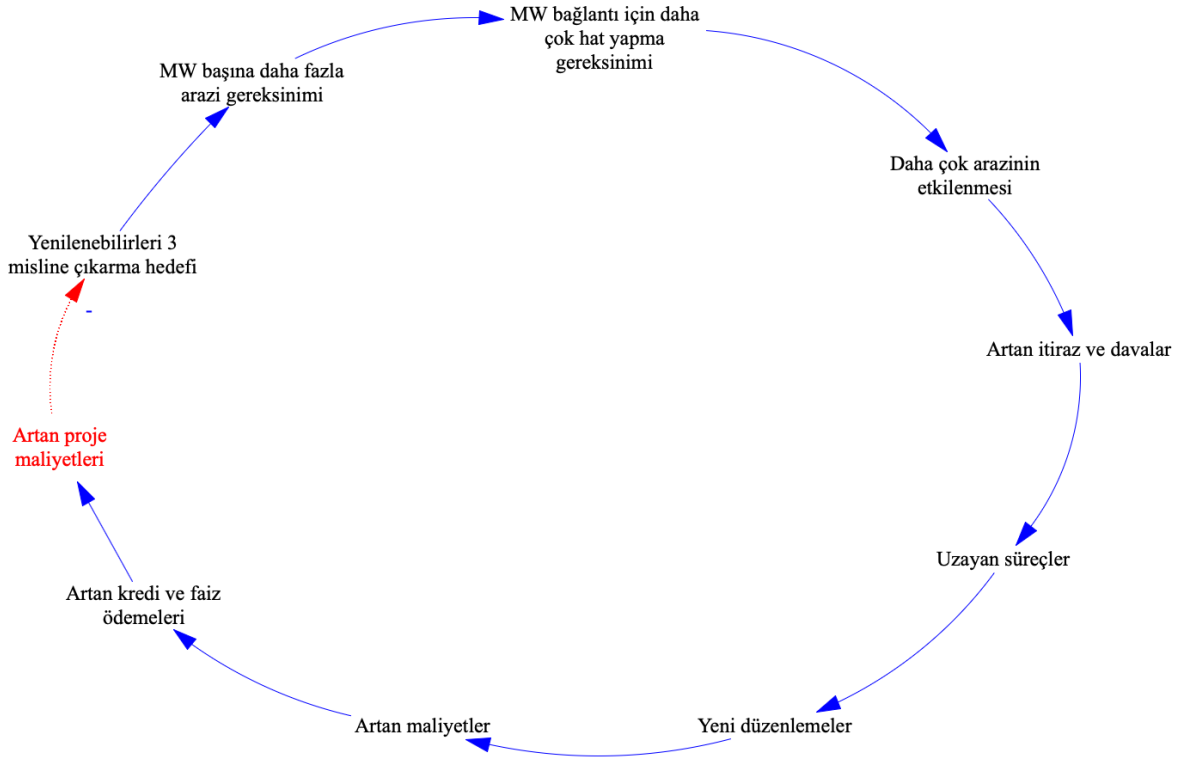
⁹ Bureaucrats must accelerate permitting to save the World, Vestas, <https://www.vestas.com/en/about/Our-policy-recommendations/permitting>

¹⁰ Poland's solar power surge: a model or misleading success?, Paris School of Economics, <https://www.parisschoolofeconomics.eu/app/uploads/2024/07/Polands-solar-power-surge-a-model-or-misleading-success.pdf>

¹¹ Skorzystaj z programu „Mój prąd”, (Makine Tercümesi ile: “Use the ‘My Electricity’ Program), Polonya Devleti, <https://www.gov.pl/web/gov/skorzystaj-z-programu-moj-prad>

Dijitalleşme konusunda ABD’de de Amazon¹² artan şebeke başvuruları için şebeke işletmecilerine yardımcı olmak için üretim bağlantı simülasyon araçları sunmaya başlamıştır¹³.

Bir diğer kilit konu ise, birçok devletin bu hedefleri onaylarken, onay mercii devlet kurumlarında bu sürelerde bu başvuruları değerlendirecek yeterli personelinin olup olmadığıdır. Örneğin 3 misli başvuru geldiğinde, 12 ayrı kurumdan izin alınıyorsa, her kurumda yetersiz personel olması durumunda, izin için bekleme süreci 3 mislinden daha da yüksek olabilir. Çünkü her bir kurumda “yenilenebilir tesisleri” ve bunların etkilerine dair daha fazla personel istihdam edildiği veya edileceğine dair bir taahhüt veya yaklaşım gözlenmemektedir.



Şekil 3 - Hedefler ve Etkilerinin Uyumsuzluğu

Kısaca hedeflerin politik olarak konulması ile, yatırımların gerçekleşme süreçleri arasında çok büyük farklar ve eksiklikler vardır. Bunun sonucunda ne kadar hırslı hedefler konulursa konulsun, süreçler işletildiğinde hedeflerin işlerliği kalmayabilmektedir. Ayrıca her kurumun kendi mikro bakışı ile konuya yaklaşımı da, hedefleri bir grup silolaşmış bürokratik süreç sarmalına sokmaktadır.

Bu sebeple son dönemde en üst düzeyde, bürokratik süreçlere müdahale edildiği ve yenilenebilir yatırımları için yeni kavramların uygulanmaya konduğu gözlenmektedir. Bu önlemleri 2 kısma ayırmak mümkündür.

¹² Addressing grid capacity constraints with GETs, Amazon, <https://aws.amazon.com/blogs/industries/addressing-grid-capacity-constraints-with-gets/>

¹³ Generation Interconnection Simulation, Amazon, <https://aws.amazon.com/solutions/energy-utilities/generation-interconnection-simulation/>

1. Elektrik Bağlantı/Şebeke izinleri
2. Kamusal izinler

Elektrik Bağlantı İzinleri

ABD özelinde 2,600,000 MW bağlantı izin beklemektedir. Türkiye'dekinin aksine, OECD ülkelerinin önemli bir kısmı yenilenebilir yatırımlarına önden kapasite tahsisi veya yarışması ile değil, değerlendirme sonucu izin vermektedir. Kısaca tüm başvuruların değerlendirilmesi esastır.

Artan bu bağlantı kuyrukları sebebi ile ABD Federal Enerji Düzenleyicisi FERC, 2023 nolu, "Üreticilerin Bağlantı Süreci ve Anlaşmalarının İyileştirilmesi" kararını almıştır.

FERC'in 2023 sayılı kararda¹⁴: "

- İlk hazır olana ilk hakkı ver (First ready, first served)
- Havza çalışması (Cluster Study)
- Bağlantı sürecini hızlandırma
 - Tüm taraflar için (bağlantı talebinde bulunan ve iletim operatörü) nihai süreler, cezalar ve bağlantı başvurusu için bedeller
 - İletim operatörünün süreçte geciktiği gün başına cezalar (150 takvim günü sonrası)
 - İletim operatörünün ek süre istemesi durumunda istisna sağlanmayıp, FERC'e temyiz başvurusu yolu bırakılması
- İletim işletmecisinin teknolojik yenilikleri bağlantı verme sürecinde değerlendirme zorunluluğu:
 - Kapasite artışında belirli koşullarda tekrar çalışma istenmemesi,
 - Depolama kaynaklarında, bağlantı sahibinin önerdiği şarj davranışını dikkate alma"

gibi konular öne çıkmaktadır.

Burada özellikle ilk başvuran değil, ilk hazır olanın kesin bağlantı kararını elde etmesi ilginçtir. Ayrıca kararın birkaç ilginç noktası daha vardır¹⁵:

1. Depozito miktarlarının artırılması,
2. Sahanın hazır olması,
3. Ticari hazır olma,
4. Başvuruyu geri çekme durumunda cezalar

uygulanmaya başlanmaktadır.

İngiltere'deki düzenleyici Ofgem'e göre Kasım 2024 itibari ile İngiltere'de 732,000 MW¹⁶ proje bağlantı aşamasında beklemektedir. 5 Kasım 2024'te sistem işletmecisi NESO "ilk

¹⁴ Günder dergi 2023, Sayı 28, ABD'de FERC 2023 Kararı Neden Önemli, Barış Sanlı, <https://drive.google.com/file/d/17nQBpY1yFCPonhE7eqlloNm7ZcIgEVEI/view>

¹⁵ Explainer on the Interconnection Final Rule, FERC, <https://www.ferc.gov/explainer-interconnection-final-rule>

¹⁶ Engaging stakeholders on connections reform, OFGEM, <https://www.ofgem.gov.uk/blog/engaging-stakeholders-connections-reform>

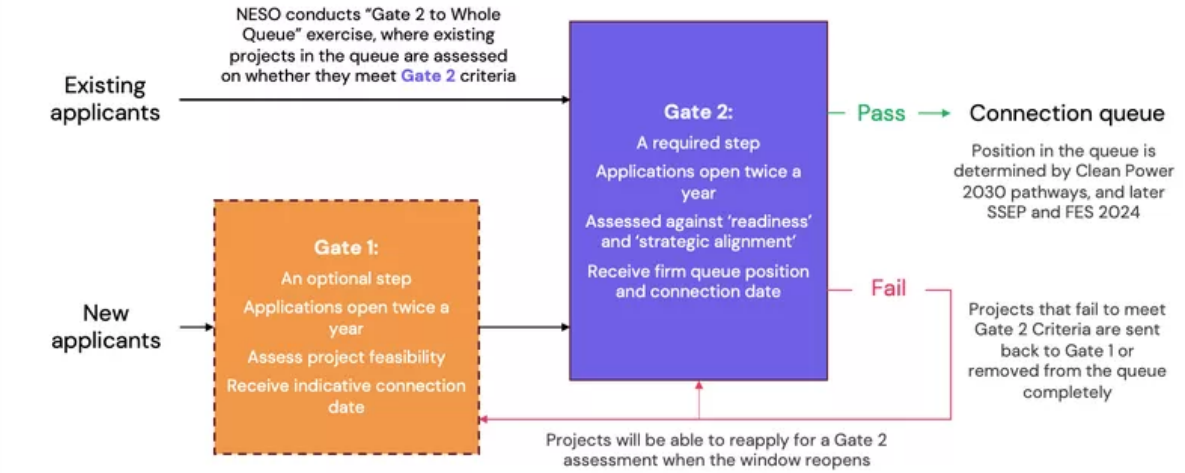
başvuran ilk bağlanırdan, “ilk hazır olan ve ihtiyaç duyulan, ilk bağlanırd” yöntemine geçeceğini duyurdu¹⁷.

Bağlantı Hareket planında 6 önemli alan dikkat çekmektedir¹⁸:

1. Başvuru gerekliliklerini yükselt ve başvuran projelerin kalitesini arttır,
2. Atıl bekleyen proje başvurularını sistemden çıkartarak, kapasite boşalt,
3. Mevcut bağlantıları daha iyi kullanarak, bağlantı zamanlarını düşür,
4. “İlk başvurana ilk hakkı” vermek yerine, gerçek üretim sağlayabilecek tesisleri bağlantıda önceliklendir,
5. Veri ve işlemeyi iyileştirerek spekülasyon başvuruların önüne geç,
6. Uzun dönemli bağlantı modelleri geliştir.

Temelde, başvuruların ilk başvuru olduğuna bakılmaksızın 2025 ikinci çeyrekte itibaren “İkinci Kapı”(Gate 2)’nin tüm beklemekte olan başvurulara uygulanması beklenmektedir. Bu ikinci kapıda, “hazır olma” ve “stratejik önem” ana kriterler olarak ortaya çıkmaktadır, buradan da yatırım kesin bağlantı görüşünü elde edebilmektedir. Aksi halde ilk kuyruğa gönderilmektedir.

NESO’s connections reform would consist of two gates where projects receive an **indicative** or **firm** connection date



Source: NESO
Notes: Grid connection queue process for new and existing projects in the November 2024 proposed reforms (TMO4+). SSEP stands for Strategic Spatial Energy Plan. FES stands for Future Energy Scenarios.

MODOENERGY

Şekil 4 - İngiltere'de Elektrik Bağlantı İzintlerinde "İkinci Kapı" Uygulaması

¹⁷ Grid connections reform November 2024: What does it mean for BESS development?, Modo Energy , <https://modoenergy.com/research/gb-grid-connections-connection-queue-reform-november-2024-clean-power-2030-tmo4-neso-cp30-battery-energy-storage>

¹⁸ Great Britain's Connections Reform: Overview Document, NESO, <https://www.neso.energy/document/346816/download>

Proje İzinleri

Proje izin süreçleri yenilenebilir projelerindeki en önemli konulardan biri olarak ortaya çıkmaktadır. Yenilenebilir gelişimlerini de yakından takip eden Uluslararası Enerji Ajansı'nın(IEA) yıllık yenilenebilir raporlarında konu 2020-2022 döneminde giderek daha çok önem kazanmıştır.

Özellikle tartışmaların alevlendiği 2022 yılında IEA yenilenebilir raporundaki "izin"(permit) kelime sıklığı zirve yapmıştır. 2023 yılında bu sıralamada şebeke tekrar üst sıralara çıkmıştır.

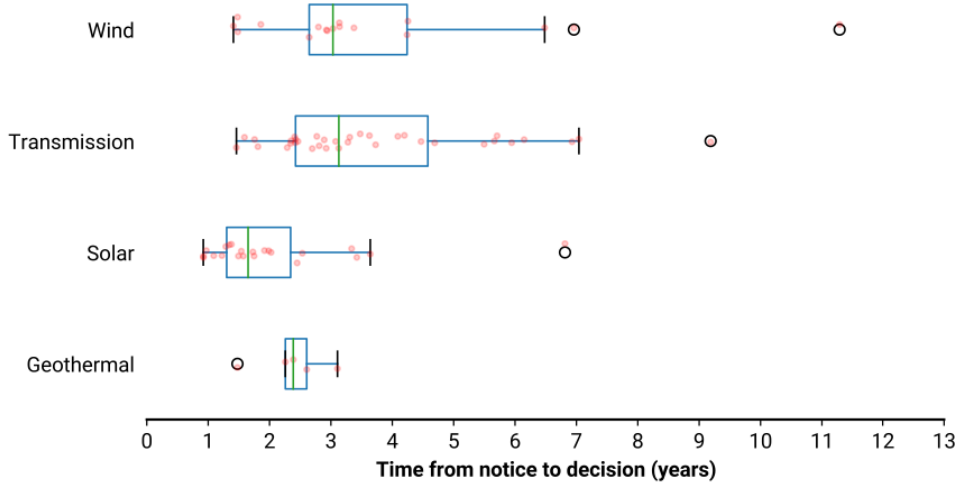
	2020	2021	2022	2023	2024
Şebeke	59	64	60	91	63
İzin	27	42	75	44	31

Tablo 2 - IEA Yenilenebilir Raporlarında "Şebeke" ve "İzin" kelime tekrarları sayısı

Raporlarda özellikle 2024 raporunda uzun izin sürelerindeki iyileşmelerin altı çizilmiş ve bunun proje yapılabilirliğini de arttırdığı vurgulanmıştır¹⁹. 2022 yılındaki raporda ise, özellikle izin sürelerinin kısaltılmasının yenilenebilir enerji kurulumunu %30 arttıracığı belirtilmiştir²⁰.

ABD

ABD'de proje izinlerinde eyaletten eyalete farklılıklar görülmektedir. Fakat çevre etki değerlendirmelerinin(ÇED) yaklaşık süreleri aşağıdaki grafikte verilmiştir²¹. Bu sürelerle bağlantı için bekleme süreleri de dahil değildir. Sadece iletim veya rüzgar santralleri ÇED'leri için ortalama 3 yıl gibi süreler gözlenmektedir. Güneş projelerinde bu süreler 2 yılın biraz altındadır. ABD'de ilginç bir diğer nokta ise doğalgaz boru hatları proje izinlerinin ortalama 3 yıl sürerken, elektrik iletiminde federal izinler ortalama 7 yıl sürmektedir.



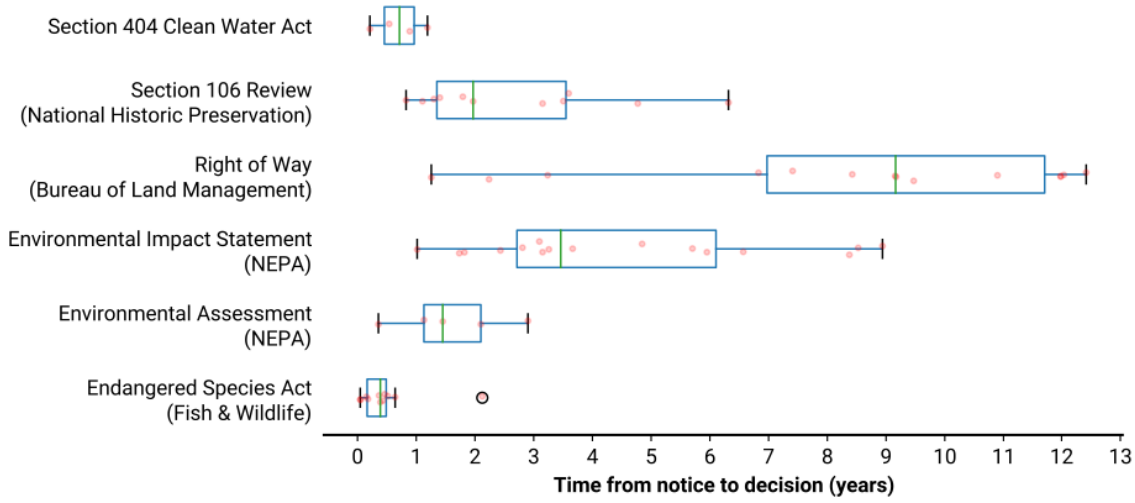
Şekil 5 - ABD'de ilk bildirimden karara temiz enerji izin süreleri

¹⁹ Renewables 2024 Executive Summary, IEA, <https://www.iea.org/reports/renewables-2024/executive-summary>

²⁰ Renewables 2024 Report, IEA, <https://www.iea.org/reports/renewables-2022>

²¹ How to Reform Federal Permitting to Accelerate Clean Energy Infrastructure, Rayan Sud, Sanjay Patnaik, Robert Glicksman, Brookings, https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2023/02/20230213_CRM_Patnaik_Permitting_FINAL.pdf

Fakat tüm izin süreçlerine bakıldığında ise yıllar süren izin süreçleri ile karşılaşılabilir. Tamamlanmış yenilenebilir ve iletim tesisleri için değişik kanun maddelerine göre alınan izinlerin süresi ise 9 yıla kadar çıkabilmektedir.



Şekil 6 - ABD'de temiz enerji yatırımları için diğer mevzuattan kaynaklı izinler

ABD’de söz konusu izinler konusunda, Federal bir karar alınmasının güçlükleri vardır. Her ne kadar 2025 yılı başında yeni ABD başkanı göreve başlayacak olsa da, Eylül 2024’te ABD’de de “Manchin-Barraso Kanun Taslağı” alt komitede tartışılmaya başlanmıştır²². Yine de Teksas gibi düzenlemenin daha azaldığı bölgelerde yenilenebilir artışı belirtilmektedir.

Yeni ABD yönetiminin Ocak 2025 ‘ten itibaren düzenlemeleri toplu olarak azaltması, petrol kadar yenilenebilir proje kurulumlarını da arttırabilir. Bu yaklaşımı yeknesak “düzenleme karşıtı” yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

Avrupa Birliği

Avrupa Birliği’ndeki izin süreleri daha önceki (2018) yenilenebilir enerji direktifinde²³ kısmen belirlenmiş olmasına rağmen, son dönemdeki yenilenebilir hedef artışları ile bu sürelerin yetersizliği tekrar ortaya çıkmıştır.

2022 başında çok tartışma yaratan bir haberde 3 rüzgar türbini için 36,000 sayfa baskı almak ve dosyalamak için 10.000 € harcama yapan EnBW’nin tüm belgeleri fiziksel olarak vermek zorunda olması büyük ilgi çekmiştir²⁴. EnBW, sadece yerel izinler için 4 yıl gerektiğini bunun 2017’den beri iki misline çıktığını da belirtmiştir.

2022 yılında Avrupa Birliği’nde daha önceki direktiflerdeki (RED II) süre sınırlarına rağmen bir çok ülke bu sınırları aşmış görünmekteydi²⁵. Kısaca 2018’de yapılan düzenlemeler 2022

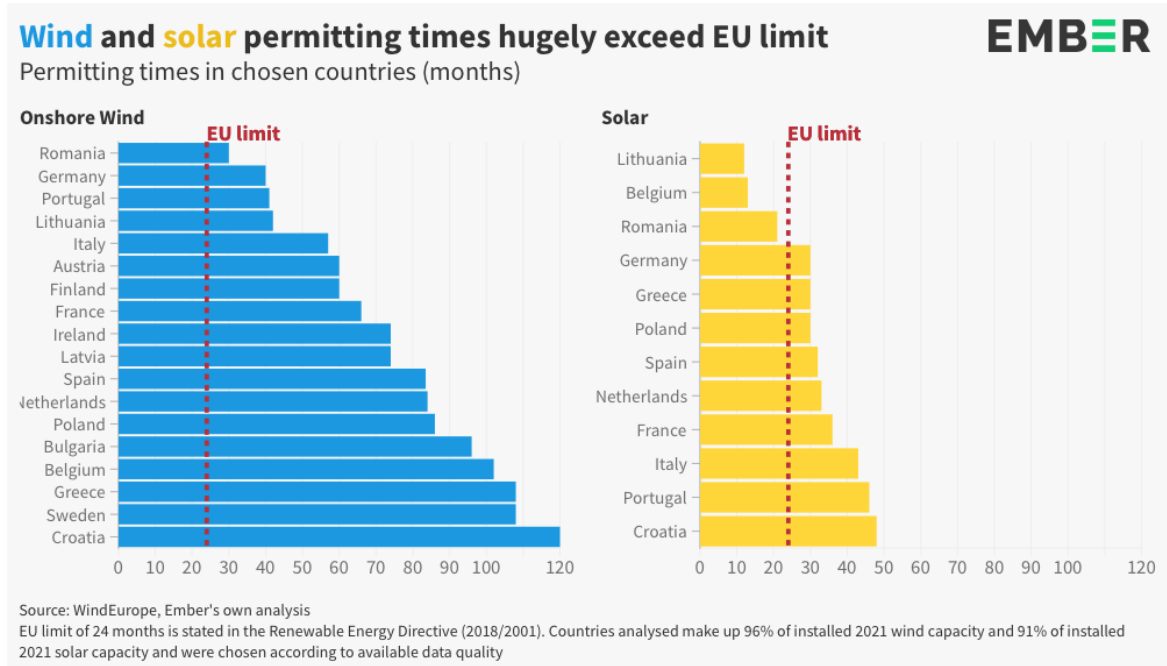
²² Key Republican releases draft permitting bill as bipartisan talks continue, The Hill, 9 Mayıs 2024, <https://thehill.com/policy/energy-environment/4864490-westerman-bill-house-permitting-reform/>

²³ Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the promotion of the use of energy from renewable sources, European Union, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/2001/oj>

²⁴ Green Fix to Replace Russian Gas Is Stymied by Europe’s Red Tape, Will Mathis, 1 Mayıs 2022, Bloomberg, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-05-01/green-energy-farms-to-replace-russian-gas-slowed-by-red-tape>

²⁵ Ready, Set, Go: Europe’s race for wind and solar , 27 Temmuz 2022, Ember Energy, <https://ember-energy.org/latest-insights/europes-race-for-wind-and-solar/#supporting-material>

yılı gibi etkisini kaybetmiş ve yenilenebilir yatırımları giderek uzayan izin süreçleri ile karşı karşıya kalmıştır.



Şekil 7 - 2023 itibari ile rüzgar ve güneş projelerinin AB'deki izin süreçlerinin uzaması

Avrupa Birliği, Rusya-Ukrayna savaşında sebebiyle 2022 yılında sonra da 2023'te bir dizi değişiklikler yaparak izin süreçlerini kısaltma zorunlulukları getirmiştir. Düzenlemelerde 4 ana unsur göze çarpmaktadır:

1. Üstün Kamu Yararı (Overriding Public Interest – OPI)
2. Basitleştirilmiş ve net izin süreleri
3. Yenilenebilir("YEK") projeleri için kolay izin alanları ("go-to areas")
4. Küçük projeler için belirli izin zorunluluklarının kaldırılması

İlk olarak 2022 yılında yaşanan jeopolitik gelişmeler ve yükselen gaz fiyatlarından sonra AB Konseyi "yenilenebilir enerjinin kurulmasını hızlandıracak" bir Konsey Düzenlemesi (2022/257) yayınlamıştır²⁶. Burada gerekçelendirme de bu projelerin genel çevresel kısıtlardan daha öncelikli değerlendirilmesi belirtilmektedir. Hatta Madde 3'te tanımlandığı şekilde bu tesislerin(yenilenebilir ve şebeke) inşaatı, işletmesine "davalarda yasal çıkarları dengelerken öncelik verilir" denilmektedir.

Aynı düzenlemede Madde 4'te ise 50 kW ve altı kapasitelerde güneş kurulumları için 1 ay içerisinde izin verilmesi karar bağlanmıştır. Diğer yapılara entegre güneş için de izinlerin 3 ayı geçemeyeceği net olarak belirtilmiştir.

²⁶ Council Regulation (EU) 2022/2577 of 22 December 2022 laying down a framework to accelerate the deployment of renewable energy, European Union, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2577/oj>

Ülke örneklerinde ise örneğin 2020 yılından beri Letonya'da 11.1 kW ve altı sistemler izin almak zorunda da değildir, dağıtım şirketinden izin almaları da 1.5 gün sürmektedir. Almanya'da ise güneş balkonlarda 600 watt'a kadar izin süreçleri de iyi örnek olarak gösterilmektedir²⁷.

2022'deki düzenlemelerin ardından üyeler kendi hızlandırma süreçlerini devreye almışlardır²⁸.

Ülke/Bölge	Tarih	Teknoloji	Kategori	Açıklama
AB	Mayıs 2022	Tüm YEK	Basitleştirme, öncelik alanları, izin sınırları	REPowerEU kapsamında
AB	Aralık 2022	Tüm YEK	Basitleştirme, öncelik alanları, izin sınırları	Kolay izin süreçleri ve bölgeleri, PV muafiyetleri
Avusturya	Ocak 2023	Güneş	Basitleştirme	Özel Kamu Çıkarı
Çekya	Nisan 2023	Güneş	Basitleştirme	İmar Kanunu basitleştirmesi, süreler
Estonya	Şubat 2023	Rüzgar	Basitleştirme	Planlamadan muafiyet
Finlandiya	Ağustos 2022	Tüm YEK	Basitleştirme	2025 sonuna kadar yerel öncelik
Fransa	Şubat 2023	Tüm YEK	Öncelik Alanları	Yerel idarelerin yetkilendirilmesi
Almanya	Nisan 2022	Açık deniz rüzgar	Basitleştirme	Önceliklendirme
Almanya	Aralık 2022	Karasal rüzgar	Basitleştirme	Hava radyo navigasyon kuralları
İrlanda	Ekim 2022	Güneş	İzin için alt sınır	Planlama izni ve bina izinleri
İtalya	Mart 2022	Tüm YEK	Basitleştirme	Yerel otoriteler yerine izin
İtalya	Şubat 2023	Güneş	Basitleştirme	150 gün izin limiti
Litvanya	Nisan 2022	Güneş Rüzgar	İzin için alt sınır	30kW altı izinler kaldırıldı
Lüksemburg	Ocak 2023	Güneş	Basitleştirme	3 aydan kısa süre
Portekiz	Nisan 2022	Tüm YEK	Basitleştirme / Öncelik	Şebeke onayı varsa diğer izinlerin kısaltılması
Portekiz	Aralık 2022	Güneş Rüzgar	İzin için alt sınır	PV için 100 hektar altı ÇED muafiyeti
İspanya	Mart 2023	Güneş Rüzgar	İzin için alt sınır	Güneşte 150 MW, Rüzgarda 75 MW altı projeler için çevresel hızlandırma

²⁷ Engaging citizens and local communities in the solar revolution: An Update, April 2024, CAN Europe, https://caneurope.org/content/uploads/2024/04/Rooftop-Solar-PV-Report-Update_April-2024.pdf

²⁸ Renewable Energy Market Update June 2023, IEA, https://iea.blob.core.windows.net/assets/63c14514-6833-4cd8-ac53-f9918c2e4cd9/RenewableEnergyMarketUpdate_June2023.pdf

Şekil 8 - 2022 sonrası AB ve üye ülkelerin izin hızlandırma süreçleri (IEA)

2023 yılında ise AB yenilenebilir direktifi RED II revize edilmiştir²⁹. Kısada RED III olarak da adlandırılan bu düzenleme ile süreler ve süreçler tekrar belirlenmiştir. Direktifteki sürelerin kısaltılmasındaki ana gerekçe olarak da yenilenebilir hedefinin %42.5'a çıkarılması da gösterilmiştir.

Revize RED II veya RED III'de 3 önemli yenilik vardır³⁰.

1. Yenilenebilir Hızlı Yatırım Alanları denilen("Acceleration areas"), yenilenebilirlerin daha hızlı izin alabileceği ("go-to areas"- gidilebilecek yerler) bölgelerde yasal zorunlulukların azaltılması ve kısaltılmasıdır. Bunun örneği olarak YEK, depolama ve şebeke bağlantısının ÇED'den muafiyet sağlanması belirtilmiştir. Bu araziler Natura2000 koruma alanları olamazlar. İlgili direktifi takip eden 27 ay içinde üye ülkeler bu alanları belirlemek zorundadır.
2. Daha kısa izin süreleri ve daha fazla muafiyet: Aşağıdaki tabloda³¹ görüldüğü üzere, izin sürelerinde azaltımlar belirlenmiştir. Ayrıca sessiz olumlama (positive silence) belirli idari aşamalarda uygulanabilecektir.

	RED II	Revize RED II		Konsey Düzenlemesi
		YEK alanları	Yek Alanları dışı	
Genel yenilenebilir (YEK) projeleri	2 yıl	1 yıl	2 yıl	-
150kW altı YEK projeler	1 yıl			-
Açık Deniz YEK	-	2 yıl	3 yıl	-
Güneş YEK	-	3 ay	3 ay	3 ay

Şekil 9 - RED II'den RED III (Revize RED II) izin sürelerinin değişimi

3. Üstün Kamu Yararı: RED III'deki belki de en önemli yenilik, üstün kamu yararı (OPI)'nin "yenilenebilir enerji direktifinde" yer almasıdır. Eğer çevresel kurallar anlamında bir önceliklendirme yapılacak ise, YEK Projeleri öncelikli olarak gelmektedir. Bu aynı zamanda hukuki çıkar çatışmaları veya, YEK projelerine karşı yasal davalarda da uygulanacaktır.

²⁹ Renewables 2022 Report, IEA, <https://www.iea.org/reports/renewables-2022>

³⁰ Renewable energy directive: Three key measures to speed up deployment, 1 Haziran 2023, Euractiv, <https://www.euractiv.com/section/energy-environment/opinion/renewable-energy-directive-three-key-measures-to-speed-up-deployment/>

³¹ Permitting Procedures for Renewable Energy Projects in the European Union, Polina Danilova, 12.06.2024, <https://repositum.tuwien.at/bitstream/20.500.12708/200172/1/Danilova%20Polina%20-%202024%20-%20Permitting%20Procedures%20for%20Renewable%20Energy%20Projects%20in...pdf>

SolarPower Europe'nin 2023 yılında yaptığı çalışmada³² ise güneş özelinde AB direktiflerinde ve tavsiye kararlarında yer alan uygulamalar ve zorunluluklar ülkeler bazında değerlendirilmektedir³³. Bunlar

1. Tek nokta kontak noktası ve dijitalleşme (RED II Madde 16)
2. İzin süreçleri için nihai süreler: Yeni kurulumlar için süreler 2 yılı, 150 kW altı için 1 yılı aşamaz
3. Hızlı İzin Alanları: Revize RED II'den 27 ay sonra üye ülkeler düşük çevresel izin gerektiren yerleri belirlemek zorundadır.
4. Üstün Kamu Yararı: Yenilenebilir projeler davalarda önceliklendirmelerde diğer kamusal çıkarların üzerinde değerlendirilecektir.
5. Kapasite Artışında Basit İzinler: Eğer %15'in altında artış var ise 3 ay içinde şebeke izinleri verilir
6. Yapay Yapılar üzerinde hızlandırılmış süreler: 3 ay içinde izin verilir
7. Olumlu Sessizlik (Positive Silence): Küçük projeler için, eğer idari otorite 1 ay içinde cevap vermiyorsa, proje kabul edilmiş sayılır.
8. Küçük Projelerde Şebeke Bağlantı Bildiriminin basitleştirilmesidir.

Bu kapsamda ülkelerin gelişimleri ve düzenlemeleri uygulama aşamaları aşağıda verilmiştir. Görüldüğü üzere birçok ülke hala bu düzenlemelerde çok büyük ilerleme kaydedememiştir. Fakat daha sonra değinileceği üzere Almanya örneğinde yatırım hızlanmaları gözlenmektedir.

Table 1: Overview of Member State implementation of EU permitting rules

	AT	BE (FL)	BG	CZ	FR	DE	EL	IE	IT	NL	PL	PT	RO	SK	ES	SE	implementation rate per dimension	Indicative plant scale concerned by the measure
Single contact point and digitalisation	Implemented	Implemented	Not implemented	Not implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Not implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	50%	small-scale + large scale
Deadlines for permit granting	Implemented	Implemented	Not implemented	Not implemented	Not implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Not implemented	Not implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	25%	mostly large scale
Acceleration areas	Implemented	Implemented	Not implemented	Not implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	38%	small-scale + large scale
Overriding public interest	Implemented	Implemented	Not implemented	Not implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	31%	large scale
Simpler rules for Repowering	Implemented	Implemented	Not implemented	Not implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	38%	large scale
Acceleration on artificial structures	Implemented	Implemented	Not implemented	Not implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	25%	mostly small-scale
Positive silence	Implemented	Implemented	Not implemented	Not implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	44%	small-scale
Simple notification for small-scale PV	Implemented	Implemented	Not implemented	Not implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	Implemented	75%	small scale
Implementation rate per Member State	38%	75%	13%	13%	63%	63%	75%	25%	50%	13%	13%	75%	25%	38%	38%	38%		

Legend: Implemented (dark green), mostly implemented or to be implemented (light green), mostly not implemented (yellow), not implemented (red)

Şekil 10 - Güneşte RED III sonrası ülkelerdeki gelişim durumu

³² RES Booster Stocktake, Solar Power Europe, 22 Eylül 2023, <https://www.solarpowereurope.org/advocacy/position-papers/res-booster-stocktake>

³³ RES Booster Stocktake Paper, Solar Power Europe, 22 Eylül 2023, https://api.solarpowereurope.org/uploads/RES_BOOSTER_permitting_benchmark_public_5dd11ffcc6.pdf?updated_at=2023-09-22T08:31:36.02Z

Fakat bürokratik sorunlar da yok değildir. Örneğin İspanya’da güneşte konutlarda öz tüketim için inşaat/bina izinleri de artık zorunlu olmaktan çıkarılmıştır, buna rağmen bazı belediyeler izin istemeye devam etmektedir³⁴.

Üstün Kamu Yararı

Avrupa Birliği düzenlemelerinin süreler ve basitleştirmeler gibi yeniliklerinin yanında en önemli yenilik OPI, üstün kamu çıkarı/faydası (overriding public interest) gelmektedir. Bir nevi çevre endişeleri ile projelere karşı açılan bireysel davalarda, eğer proje özel kısıtlı alanlarda değilse, yenilenebilir projeleri önceliklendirilecektir³⁵.

OPI yani bir projenin üstün kamu çıkarı olarak değerlendirilmesi, bireysel davalarda diğer çevresel endişelere göre göreceli öncelik verilmesi olarak belirtilmiştir³⁶. Üstün kamu yararı kısmında AB üye ülkelerin bunu teknoloji, bölge ile sınırlayabilmesi imkanı da sağlanmıştır. Tabii ki bireysel davalarda bazı kaynaklar bunun “manzaranın görünümünün veya su koruma alanlarında gelişim kısıtlamasının” üzerinde bir faydasının olduğu olarak da yorumlamıştır³⁷.

Almanya

Almanya’da OPI³⁸ yaklaşımı ve tüm eyaletlerin karasal alanlarının %2’sini rüzgar türbinlerine ayırma zorunluluğu izinleri etkili olmuştur. Ayrıca çevresel değerlendirme sayısı azaltılmış ve iki aşamalı şebeke planlamasında bir kurumun görevi kaldırılmıştır. Bunun sonucu olarak Almanya’da reform sonrası rekor yatırım artışları gözlenmiştir³⁹.

³⁴ National Survey Report of PV Power Applications in SPAIN 2023, <https://iea-pvps.org/wp-content/uploads/2024/12/IEA-PVPS-2023-National-Survey-Report-Spain.pdf>

³⁵ The Recommendation from the EU Commission – to Just Make it Work!, PhilipLee, 22 Mayıs 2024, <https://www.philiplee.ie/the-recommendation-from-the-eu-commission-to-just-make-it-work/>

³⁶ At full speed: Policy brief on the EU emergency regulation to accelerate renewable energy, European Environmental Bureau, Aralık 2022, <https://horizoneuropencportal.eu/sites/default/files/2023-09/eeb-policy-brief-on-eu-emergency-regulation-on-renewables-2022.pdf>

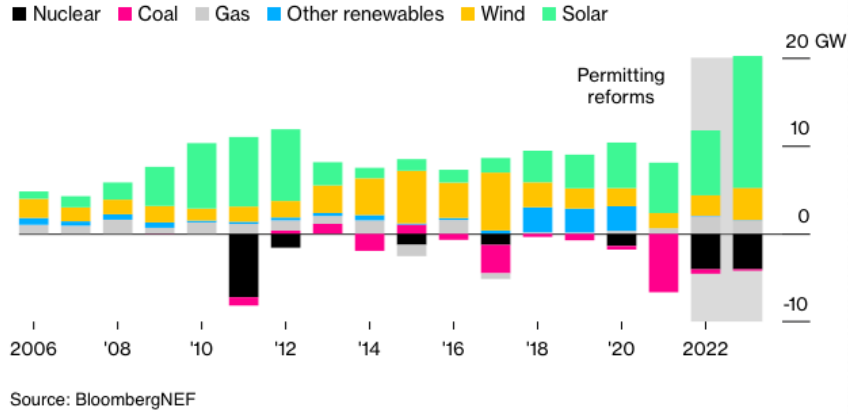
³⁷ Germany adopts reform for massive expansion of renewable energies, Eversheds-Sutherland, 8 Temmuz 2022, <https://www.eversheds-sutherland.com/en/germany/insights/germany-adopts-reform-for-massive-expansion-of-renewable-energies>

³⁸ Germany adopts reform for massive expansion of renewable energies, Eversheds-Sutherland, 8 Temmuz 2022, <https://www.eversheds-sutherland.com/en/germany/insights/germany-adopts-reform-for-massive-expansion-of-renewable-energies>

³⁹ The Secret Behind Germany’s Record Renewables Buildout, Bloomberg, 27 Ağustos 2024, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-08-27/how-germany-sped-up-its-deployment-of-solar-and-wind>

Germany's Power Push

The energy crisis led to the country instituting a range of reforms to accelerate the deployment of renewables



Şekil 11 - Almanya'da reform sonrası yenilenebilir gelişimi

Almanya da 2024 yılında AB düzenlemelerinin de üzerinde bir dizi yeni hızlandırma süreci yasalaştırmıştır⁴⁰. RED III kapsamında Federal Immissions Control Act, BImSchG kanunda yapılan değişiklikle en az 5 noktada basitleştirmeler yapılmıştır⁴¹. Genel olarak, izin süreçlerinin hızlandırılması, basitleştirilmesi ve sınırsız onay süreçlerinin (idarenin süreçleri limitsiz uzatmasının) kaldırılması ana noktalar olarak göze çarpmaktadır⁴².

1. Madde 8a – Erken inşaat başlama izni: İzin resmi olarak alınmadan projeye başlanabilmesi,
2. Madde 9 – Geçici ÇED veya ön izin ile önden izin verilmesi
3. Madde 10 – Ana İzin Süreci: Elektronik başvuru, 3 ay ve 7 ay içinde izin
4. Madde 19 – Basitleştirilmiş Süreçler
5. Madde 23 – İzin Gerektirmeyen Süreçler için İsterler

Daha detaylı olarak bakıldığında, projenin onayından sonra 1 ay içinde itiraz gerekçeleri verilmezse, otorite itirazı reddedebilecektir⁴³. Eski rüzgar türbinlerinin yenileri ile değiştirilmesinde sadece kararlılık ve çevreye zarar verici etkiler incelenecektir. Rüzgar türbin lokasyonlarının kesinliği konusunda da esneklikler sağlanmıştır.

İlginç bir şekilde Almanya'daki düzenleme kurumlarındaki personel sıkıntısına da dikkat çekilerek, maliyeti proje sahibi tarafından karşılanmak üzere kontrat ile dışarıdan projeleri değerlendirmek için dış idari asistanlar görevlendirilebilecektir.

⁴⁰ Bundesregierung beschleunigt Genehmigungsverfahren für Windenergie an Land und Solarenergie, Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz, 27 Temmuz 2024, <https://www.bmwk.de/Redaktion/DE/Pressemitteilungen/2024/07/20240724-genehmigungsverfahren-windenergie-an-land-solarenergie.html>

⁴¹ Gesetz zum Schutz vor schädlichen Umwelteinwirkungen durch Luftverunreinigungen, Geräusche, Erschütterungen und ähnliche Vorgänge (Bundes-Immissionsschutzgesetz - BImSchG), Bundesministerium der Justiz, 3 Temmuz 2024, <https://www.gesetze-im-internet.de/bimsg/BJNR007210974.html>

⁴² Genehmigungsverfahren beschleunigen, Die Bundesregierung, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/immissionsschutzrecht-erweitert-2184834>

⁴³ Bimsg Amendment: Significant Simplifications For Onshore Wind Farms, Dr Maximilian Uibeisen, McDermott, 28 Haziran 2024, <https://www.mwe.com/insights/bimsg-amendment-significant-simplifications-for-onshore-wind-farms/>

Tartışma

COP28 yenilenebilir hedefleri, düşen teknoloji maliyetlerine karşı artan proje maliyetleri ve ulusal hedefler daha fazla yenilenebilir yatırımlarını bekleyen önemli gelişmelerdir. Geçmişte hızlı yatırım süreçleri belirlenmesine rağmen zaman içerisinde artan rahatsızlık ve dava süreçlerinden dolayı yeni kurallar ve düzenlemeler ile bu süreler artmış ve bu izin ve düzenlemeler yenilenebilir yatırımlarının maliyetini de arttırmıştır.

Eğer iklim değişikliği ile mücadele kapsamında eskisine göre 3 misli daha fazla yenilenebilir projesi inşa edilmesi gerekiyorsa, idari süreçlerin hızlandırılması kaçınılmazdır. Özellikle karbon sınır düzenlemeleri sonrasında, geciken her proje ülke ekonomisi için emisyon maliyetini arttıracak ve ticaretine negatif etki yapacaktır.

Diğer taraftan Almanya'da Otoban Şirketinde de görüldüğü gibi, kurumlar tüm süreçlerin kendi düzenlemeleri çerçevesinde şekillenmesini beklemektedir. Oysa yenilenebilir yatırımları artık ulusal ekonomi güvenliği ve geleceğinin ana belirleyicisi olma yolundadır.

Bu sebeple Bakanlıklar veya Kurumlar değil, en üst seviyede hükümet, Avrupa Birliği veya ABD deki gibi Federal seviyede tüm bürokrasiyi bağlayan kararlar alınmaktadır.

Yenilenebilir izinleri ile ilgili alınan son dönem kararları ikiye ayırabiliriz.

1. Bağlantı/Şebeke İzinleri: Bu izinler teknik hesaplama gerektirdiği için zaman alabilmektedir. Buradaki asıl sorun ise, başvuru sırasında çok fazla artan bekleme süreleridir. Bunun için
 - a. Öncelikle Gerçekleşmeyecek Yatırımların Düşürülmesi: Başvuru bedelleri, proje hazırlığı kriterleri belirlenmesi,
 - b. İlk hak ilk gelenin yerine ilk hak ilk hazır olanın tarzı geçişlerin yapıldığı "ikinci aşamaların" oluşturulması,
 - c. Dağıtım veya iletim başvuru masraf ve bedellerinin başvurana ödenmesi,
2. Proje İzinleri: Bu izinlerdeki temel sorun ise artan bekleme süreleridir. Bu süreleri azaltmak için
 - a. Dijitalleşme ve elektronik başvuru,
 - b. İzin süreçleri basitleştirme ve muafiyetleri genişletme,
 - c. Üstün Kamu Yararı tanımlaması,
 - d. Pozitif sessizlik gibi hukuki kavramların dahil edilmesi,
 - e. Kolay izin alabilecek yenilenebilir alanların belirlenmesi,
 - f. Yerel eyaletler minimum %2 rüzgar arazisi belirleme zorunluluğu (Almanya)

gibi önlemler öne çıkmaktadır.

Bu süreçlerin etkileri Almanya'da kendini göstermektedir ve 2024 yılı sonunda Almanya güneş kurulu gücü 100.000 MW'ı aşabilir. Fakat Federal Immissions Control kanunda da olduğu gibi hükümetlerin birçok Bakanlık düzenlemesinde değişiklik yapması zorunluluktur. Çünkü bugün enerji projelerindeki muhtemelen en az bekleme süreleri enerji bürokrasilerinde olabilir. Çevresel ve mekânsal izinler asıl hızlandırmanın olabileceği yerler olarak ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda da anlatıldığı üzere Avrupa’da 2022’den bu yana yapılan düzenlemeleri azaltma çalışmalarının Türkiye’de STK’lar nezdinde de yer bulmamış olması ilginçtir. Bunun ana sebebi, ticari gücün şebeke kapasitesinde olduğu değerlendirilerek şebeke kapasitesini önceliklendirme olabilir. Oysa diğer OECD ülkelerinde, örneklerde de görüldüğü üzere, ilk başvuran değil “hazır olan” proje kapasiteyi almaktadır ki, buna sahanın düzenlenmiş olması da dahildir. Yani kapasite bağlantısı, projesini tamamlayan ve özellikle alım ve desteklerden yararlanmayan yenilenebilirler için doğal bir haktır.

Avrupa ülkelerinde Avrupa Birliği Parlamentosu direktifi gibi bir üst belgenin bulunması ulusal yasalaşmanın önünü açmaktadır. Benzer şekilde tüm Bakanlıkları koordine edecek bir üst karar alınmadığı ve sürelerin bir öncekine göre (2018 direktifine göre mesela) yarı yarıya düşürülmesi gündeme gelmediği sürece, AB’de de olduğu gibi bürokratik mekanizmalar evraksal matruşkalarla ortalama iyileştirmeler sağlıyor gözükmesine rağmen, izin süreleri düşmez. AB mevzuatlarının ilginç tarafı, bürokratik süre ve hareketleri sınırlamasıdır. Yani Vestas gibi “kahraman bürokratlara” seslenmek yerine, AB yetkileri kırpmıştır.

Yenilenebilir bir enerji politikası iken, Paris anlaşması, COP28 ve 2053 Net Sıfır hedefi sonrasında artık bir ulusal ekonomi güvenliği politikasıdır. Her ek evrak ve her ek imza proje maliyetini arttırmaktadır. Finansman maliyetinin yüksek olduğu ülkemizde, maliyetin 1 birim artması, faiz yükünü de 12-14 yılda 3 birime çıkarmaktadır. Bunları da tüketici ve ülke ekonomisi ödeyecektir.

Türkiye’nin mevzuatının AB ile uyumu konusunda yeniden bir gözden geçirme ile yenilenebilirler konusunda 2022-2023 düzenlemelerine uyumun bir an önce sağlanması gerekebilir. Önümüzdeki dönemde yenilenebilirlerin mekânsal etkisinin yüksek olmasından dolayı, daha fazla itiraz ve dava süreci sonucunda karar alıcılar daha çok düzenleme yerine AB örneğinde olduğu gibi “Üstün Kamu Yararı”nı da “AB ile uyum” kapsamında değerlendirmeyi düşünebilirler.